

ας. Οί 'Ορθόδοξοι Ραγιάδες τῶν 'Αμπελακίων καί τῆς Κοινοτικῆς μας Κόγχης ἐνόησαν τὴν ἐθνικὴν τὸν αὐτοσυνείδησαν μὲ τὴν ἀσώματον καὶ ἀταξικὴν 'Ορθοδοξίαν. Οὐτε ὁ εὐδαιμονισμὸς τῆς γαλλικῆς 'Επαναστάσεως, οὔτε ὁ Μαρξικὸς γδοῦπος τῆς κομμουνιστικῆς βίας, οὔτε ὁ φυλετικὸς βιασμὸς δύνανται νὰ ἐκπροσωπήσουν τὸ κοινοβιακὸν ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμον τώρα νὰ ἀνθίσῃ «ὡς αὐτονόητος λογικὸς τύπος». Συνεπεία ἀκριβὸς τοῦτου ὅλαι αἱ προσαρμογαί, ὅλαι αἱ ὑλοποιήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ πραγματοποιηθοῦν εἰς τὸ ἐπερχόμενον ὁμαδικὸν καθεστῶς, θὰ ἐκφρασθοῦν μὲ τὸ ὕψος καὶ τὴν ποιότητα τοῦ πολιτισμοῦ κάθε λαοῦ. Δυσκόλως, π.χ., ἓνας Μαρξιστοδιδάκτος Κομμουνισμὸς θὰ ἀποφυγῇ στρατιωτικὰς σηματοκρίσεις εἰς τὴν νέαν παγκόσμιον ὁμαδικὴν ζωὴν, ὅπως καὶ ἓνας μετακαπιταλιστικὸς ὁμαδισμὸς

δυσκόλως θὰ ἀπολέσῃ τὴν ἀνεύθυνον ἔννοιαν τοῦ ιδιώτου. Συνεπῶς, αἱ ὑλοποιήσεις τῆς νέας πραγματικότητος θὰ ποικίλλουν κατὰ τὴν ἠθικὴν εὐαισθησίαν καὶ παρὰδοσιν κάθε λαοῦ. Καὶ ἡ πυρηνικὴ ἐποχὴ δὲν ἰσοπεδώνει τοὺς λαοὺς· ἀντιθέτως, ἀπελευθερώνει τοὺς λαοὺς μέσα εἰς τὴν ἰδικήν των ἰδιμορφίαν.

Ὁ νεοελληνικὸς πολιτισμὸς, ὡς σύνθεσις ἐνὸς Κοινοβιακοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ἥθους τῆς λεβεντιάς, τοῦτο ἀκριβὸς τὸ μήνυμα κομίζει εἰς τὸν αἰῶνα τῆς 'Ατομικῆς ἐνεργείας καὶ μάλιστα εἰς μίαν στιγμὴν ὅπου ἡ Εὐρώπῃ φαίνεται ὑπερκερασμένη ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τῆς, ὁ ὁποῖος ἀντὶ ἠθικῆς ἐλευθερίας ἀπέδωσε λογοκρατίαν, ἐνῶ εἰς τὴν θέσιν τῆς χριστιανικῆς ἀδελφότητος ὤθησε μέχρι χθὲς ἀκόμη τὰ τεῖχη τοῦ Σχίσματος πεισματικῶς.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Understanding Media, The Extensions of Man ('Η πρόεκτασις τοῦ ἀνθρώπου: τὰ Μέσω), ὑπὸ Marshall McLuhan, New York, MacGraw Hill, 1966.

'Εντελὲς νέαν διάστασιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν τοῦ κόσμου δίδει ὁ Marshall McLuhan μὲ τὸ βιβλίον του *Understanding Media*. 'Η ἐξέτασις ὅλων ἐνεαίρετως τῶν φαινομένων τὰ ὁποῖα συνέβησαν καὶ συμβαίνουν καταλῆγει εἰς τὴν πραγματικότητα τὴν ὁποῖαν πρῶτος ἐκήρυξεν ὁ Norbert Wiener, πατὴρ τῆς Κυβερνητικῆς: «Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μία ἀκατανίκητος ἀνάγκη διὰ ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς ὁμοίους του.» Καὶ ὁ McLuhan εἰς τὸ *Understanding Media* φθάει εἰς τελειότερον συμπέρασμα: ὅτι ἔχει ἐπινοηθῇ ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον ὄν εἶναι μία ἐπέκτασις καὶ προστασία τοῦ κεντρικοῦ τὸν νευρικοῦ συστήματος. Τὰ πάντα εἶναι μέσα διὰ τὴν πληρεστέραν ἐνημέρωσιν τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συ-

στήματος ἢ μέσα διὰ τὴν ἐκφρασίαν του, ἐνδυναμώνσεις τῶν αἰσθήσεων, ἐπεκτάσεις τοῦ ἀνθρώπου—δηλαδὴ μέσα ἐπικοινωνίας, ἐπινοήσεις διὰ μίαν ὁλονὴν ταχυτέραν καὶ πληρεστέραν ἐπικοινωνίαν ἀνθρώπου πρὸς περιβάλλον καὶ ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν ἀνθρωπίνων ἐπινοήσεων—μέσων ἐπικοινωνίας, ὁ McLuhan ἐξετάει ἐν ἑκτάσει μερικά, εἰς τὰ ὁποῖα δίδει ἰδιωτικὸν χαρακτηρισμὸς:

Προφορικὸς λόγος: τὸ ἄθος τοῦ κακοῦ, Γραπτὸς λόγος: ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὠτός, Ἀριθμὸς: τὸ προφίλ τοῦ πληθῆος, Ἑνδομασία: ἡ ἐπεκτεινόμενη ἐπιδεξιότης μας, Οἰκισμός: νέα ὄρις καὶ νέα προοπτικὴ, Χρῆμα: ἡ χάρις πιστώσεως τοῦ πτωχοῦ ἀνθρώπου, Ὁρολόγιον: ἡ ὁσμὴ τοῦ χρόνου, Τυπογραφία: πῶς νὰ σκάβετε, Εἰκονογραφημένα: τηλεόρασις ντυμένη ἀπὸ Mad, Τυπωμένη λέξις: ἀρχιτέκτων τοῦ ἐθνικισμοῦ, Φωτογραφία: οἶκος ἀνοχῆς χωρὶς τοίχους, Τύπος: κυβέρνησις διὰ διαρκοῦς εἰδήσεων, Αὐτοκίνητον: ἡ μηχανικὴ γῆρας, Διαφημισίς: ἀναστάσεις ἀπὸ τοὺς γείτονας, Παίγνια: αἱ ἐπεκτάσεις τοῦ ἀνθρώπου, Τηλέγραφος: ἡ κοινωνικὴ ὁρμήν, Γραφομηχανή: στήν ἐποχὴ τοῦ σιδηρέιου βόμβου, Τηλέφωνον: κίρβαλον ἀλλὰζόν ἢ σύμβολον κοινοῦ, Φωνόγραμμα: τὸ παιγνίδι πῶς ἐμάχησε τὸ ἔθνος ἀτένον, Κινηματογράφος: ὁ κόσμος σὲ μοιχεύει, Ραδιοφώνον: τὸ τὰμ τὰμ τῆς φωνῆς, Τηλεόρασις: ὁ ντροπαλὸς γίγας, Ἐξοπλισμοί: ἡ Εἰκονομαχία, Αὐτοματισμός: μηχανισμοὶ τῆς ζωῆς.

Ὁ Marshall McLuhan δὲν εἶναι εἰδικευμένος ἐπιστήμων. Δὲν εἶναι καν, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, ἐπιστήμων: εἶναι ἐρευνητῆς

καὶ ἁπλῶς χρησιμοποιοεῖ τὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐμπνευσέων του. Καὶ τὸ *Understanding Media* δεικνύει πῶς ὁ ἀνθρώπος ἔγινε αὐτὸ πού ἔγινε χάρις εἰς τὰ μέσα ἐπικοινωνίας. 'Η ἱστορία τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἐξελιζέως τῶν μέσων ἐπικοινωνίας, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐμπνεύσεις τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ καταλῆγει ὁ συγγραφεὺς, εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον δὴν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος, ἀφοῦ ἀπόλεσεν ὅλην τὴν αἴαν του ὡς πηγὴ ἐνεργείας (μυϊκῆς δυνάμεως), καὶ ὅλην τὴν αἴαν του ὡς λογιστικὸν ὄν (σήμερον ἡ λογιστικὴ μηχανὴ ἔκτελει εἰκοσασήμερον πολλαπλασιασμὸν εἰς χρόνον κατὰ ἀρκετὰς χιλιάδας μικρότερον ἀπὸ ἐν συνεργεῖον μαθηματικῶν), τώρα πλέον χάνει καὶ τὴν αἴαν του ὡς γραφειοκρατικὸν ἢ ἐκτελεστικὸν καὶ προγραμματικὸν ὄν, μὲ τοὺς ἡλεκτρονικοὺς ὑπολογιστὰς ἢ «ἐγκεφάλους», οἱ ὁποῖοι ἐβῆσαν εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀναπαράγωγῆς τὸν πῶν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον (ὁ ἀνθρώπος δὲν δύναται νὰ σχεδιάσῃ καὶ νὰ κατασκευάσῃ ἓνα τελειότερον ἄνθρωπον, ἐνῶ ὁ ἐγκέφαλος ἔχει σχεδιάσει ἓνα τελειότερον ἐγκέφαλον).

Τί μένει διὰ τὸν ἀνθρώπον; Εὐτυχῶς, ἡ ὑψηλότερα καὶ ἀνυποκατάστατος πνευματικὴ λειτουργία του: τὰ συναισθημάτων καὶ ἡ ἐμπνευσις, ἡ ὁποία γεννᾶται ἀπὸ μίαν στιγμιαίαν ἀναλαμπὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐρευνῆς: μίᾳς ἐρευνῆς χωρὶς προκαθορισμένον θέμα, χωρὶς πλάνη, ἢ, ἀκριβέστερον, χυλινόως: μίαν κοσμικὴν ἐρευναν, πρὸς τὴν ὁποῖαν ἡ τάσις εἶναι ἐμφυτον τοῦ ἀνθρώπου: μίαν ἐρευναν διὰ τὴν ἀνακάλυψιν νέων μέσων ἐπικοινωνίας.

Γ. ΛΥΜΠΕΡΑΚΗΣ